

Δεν μπορείς να κάνεις πολλά. Θα δώσεις μια ειλικρινή αγκαλιά, θα εκφέρεις μια κουβέντα μικρή, αληθινή, μα ότι και να πεις ή να πράξεις στο τέλος, το βάρος της απώλειας εκείνοι θα σηκώσουν. Η στεναχώρια δεν υπήρξε ποτέ ένα μέγεθος που μοιράζεται. Όσοι, για οποιοδήποτε λόγο την νοιώθουν, την κουβαλούν μόνοι τους. Όσο και να συμπάσχεις μαζί τους, δεν θα νοιώσουν κάποια ουσιαστική ανακούφιση. Είναι η δική τους στεναχώρια.

Αυτό σκεφτόμουν μετά το τέλος του μνημόσυνου καθώς καθόμουν σε ένα σκιερό παγκάκι του νεκροταφείου.

Το πρωινό αεράκι παρέσερνε τα ξεραμένα κλαράκια από το παρακείμενο εύρωστο αλμυρίκι, κουνούσε με χάρη τα ψηλά κωνοφόρα, έφερνε τις μυρουδιές του καλοκαιρινού πρωινού και δρόσιζε εκείνες τις πρώτες ώρες της μέρας.

Παρακολουθούσα τους γονείς που βιώνουν το δράμα να μεγαλώνουν χωρίς το παιδί τους, το οποίο έχασαν έξι μήνες νωρίτερα σε τροχαίο. Παρατηρούσα τα κορίτσια, τις φίλες της αποθανούσης, παιδιά 21 χρονών, με τη φρεσκάδα και την ομορφιά της νιότης τους και προσπαθούσα να μετατρέψω το μέλλον τους σε νούμερα, το χαμόγελό τους σε σενάρια, τη χάρη τους σε εμπειρία.

Ποια, πότε, τι, πως.

Αδυσώπητη επιστήμη η στατιστική, ειδικά αν λαμβάνει χώρα στο περιβάλλοντα του νεκροταφείου χώρο. Άλλη μια απόδειξη για την κολοσσιαία διάσταση της αξίας της ζωής.

Την ώρα που η μικρή παρέα όδευε για τους καφέδες, έκανα μια απόπειρα να θυμηθώ το περιεχόμενο από τις ψαλμωδίες του ιερέως. Δεν θυμόμουν κάτι, αλλά συνειδητοποίησα πως το πλήθος όσων συμπαραστέκονταν στην πληγείσα οικογένεια ολοένα και μικραίνει από μνημόσυνο σε μνημόσυνο. Λογικό. Από τους εκατοντάδες της κηδείας, σε δυο δεκάδες έπειτα από έξι μήνες. Αναμενόμενο.

Το 53^ο καλοκαίρι της ζωής μου έφθανε στο μέσον του και ενώ τα ερωτήματα πλήθαιναν, οι απαντήσεις αραιώναν, γεγονός όχι και τόσο ενθαρρυντικό.

Ένα περίεργο κράμα από τέσσερες μεζούρες φτηνού κονιάκ του καφενείου, δύο μέτριους "ελληνικούς" συν τέσσερα παξιμαδάκια, ανέλαβε να μαλακώσει την τρέχουσα πραγματικότητα και να αναβάλει, για λίγο, τις απαισιόδοξες σκέψεις.

Διάφορες μικρές κουβέντες, πάνω από αυτά τα μακρόστενα τραπέζια που σε σερβίρουν μετά τις τελετές. Για τις δουλειές, το αύριο, τα προβλήματα, τις αναποδιές, αυτά που

απασχολούν εκείνους που νέμονται ακόμα τη ζωή.

Άδειαζε ο χώρος σιγά – σιγά. Λίγο πριν φύγουν και οι τελευταίοι θυμήθηκα το απόφθεγμα ενός Γάλλου συγγραφέα, που είχε διατυπώσει τη σκέψη πως:
«Ο θάνατος έρχεται πριν μάθουμε να ζούμε.»

Στη συγκεκριμένη περίπτωση είχε ένα είδος τραγικής ακρίβειας.

Τι θα μπορούσε να είχε μάθει ένα κοριτσάκι με μοναχά 20 καλοκαίρια στους ώμους της;